Työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi eräistä asbestipurkutyötä koskevista vaatimuksista annetun lain 2 ja 11 §:n, työsuojelun valvonnasta ja työpaikan työsuojeluyhteistoiminnasta annetun lain 48 §:n sekä työturvallisuuslain muuttamisesta (HE 68/2025)

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi eräistä asbestipurkutyötä koskevista vaatimuksista annettua lakia, työsuojelun valvonnasta ja työpaikan työsuojeluyhteistoiminnasta annettua lakia sekä työturvallisuuslakia. Osa ehdotuksista koskee asbestipurkutyötä, osa työsuojelun ammattipätevyysvaatimuksia ja osa rakennustyötä.

Esityksen tausta ja valmistelu

EU:n asbestidirektiiviä on muutettu direktiivillä (EU) 2023/2668. Direktiivi on saatettava eräin poikkeuksin kansallisesti voimaan viimeistään 21.12.2025. Direktiivissä on otettu huomioon uusin alan tieteellinen ja teknologinen kehitys ja määrätty tarkemmista toimenpiteistä työntekijöiden suojelemiseksi asbestille altistumiselta. Muutosdirektiivin kansallinen täytäntöönpano tapahtuu pääasiassa muuttamalla asbestityötä koskevaa valtioneuvoston asetusta (798/2015, asbestityöasetus), mutta osa direktiivin vaatimuksista edellyttää laintasoista sääntelyä.

Esitys on valmisteltu virkatyönä. Valmistelun aikana on kuultu asbestialan, rakennusalan, viranomaisten ja ammatillisesta koulutuksesta vastaavien tahojen näkemyksiä. Esitys on käsitelty kolmikantaisessa työturvallisuussäännöksiä valmistelevassa neuvottelukunnassa.

Asbesti

Esityksellä pannaan osaltaan kansallisesti täytäntöön EU:n asbestidirektiivin muutokset. Osa ehdotuksista perustuu kansalliseen valmisteluun.

Työsuojelun valvonnasta ja työpaikan työsuojeluyhteistoiminnasta annetun lain 48 §:ssä säädetään asbestipurkutyöstä työsuojeluviranomaiselle tehtävästä ennakkoilmoituksesta. Nyt ehdotetaan, että ennakkoilmoituksen tulisi sisältää uusia tietoja. Niitä olisivat tieto työntekijän ammattipätevyydestä ja erityisestä opetuksesta ja ohjauksesta annetusta todistuksesta. Lisäksi tulisi ilmoittaa tieto viimeisimmän hengityksensuojaimen tiiviystestauksen päivämäärästä.

Ehdotus tarkoittaisi, että työnantaja ilmoittaisi tiedon siitä, että purkutyökohteessa käytettävät työntekijät ovat suorittaneet asbestipurkutyöntekijän ammattipätevyyteen vaadittavan koulutuksen. Lisäksi ennakkoilmoituksen tulisi sisältää työntekijöille erityisestä opetuksesta ja ohjauksesta annetun todistuksen päivämäärä. Erityisestä opetuksesta ja ohjauksesta säädetään asbestityöasetuksen 6 §:ssä. Kyseistä pykälää on tarkoitus muuttaa asbestidirektiivin täytäntöönpanemiseksi siten, että siinä säädettäisiin myös opetuksesta ja ohjauksesta annettavasta kirjallisesta todistuksesta.

Ennakkoilmoitukseen esitetään lisättäväksi myös tieto viimeisimmän hengityksensuojaimen tiiviystestauksen päivämäärästä. Koska asbestipurkutyössä asbestikuitujen pitoisuudet voivat nousta erittäin korkeiksi ja suojautuminen perustuu keskeisesti hengityksensuojainten käyttöön, tieto tiiviystestauksesta auttaa työsuojeluviranomaista osaltaan varmistumaan tarpeellisen suojaustason toteutumisesta. Hengityksensuojaimen tiiviystestauksesta säädetään tarkemmin asbestityöasetuksen 14 §:ssä. Myös kyseistä säännöstä tullaan tarkentamaan asbestityöasetuksen muutoksella.

Asbestidirektiivin mukaan jäsenvaltioiden on asetettava julkisesti saataville luettelo luvan saaneista yrityksistä kansallisen lainsäädännön ja käytännön mukaisesti. Voimassa oleva asbestipurkutyölupien julkista tietopalvelua koskeva sääntely täyttää lähtökohtaisesti kyseisen artiklan vaatimukset. Julkisen tietopalvelun tarkoituksena on helpottaa tiedonsaantia siten, että asbestipurkutyötä teettävillä yrityksillä, asunto-osakeyhtiöillä tai yksityishenkilöillä on mahdollisuus varmistaa, että heille palvelujaan tarjoavalla toimijalla on asbestipurkutyöhön voimassa oleva viranomaisen lupa.

Asbestipurkutyöluparekisterin julkisen tietopalvelun tietojen luovutusedellytyksiä muutettaisiin EU:n tietosuoja-asetuksen kanssa paremmin yhteensopivaksi. Voimassa olevassa laissa tietojen luovuttaminen julkisen tietopalvelun kautta edellyttää luvanhaltijan suostumusta. Suostumuksen ei pitäisi olla pätevä oikeudellinen peruste henkilötietojen käsittelylle sellaisessa erityistilanteessa, jossa rekisteröidyn ja rekisterinpitäjän välillä on selkeä epäsuhta. Tämä koskee erityisesti tilannetta, jossa rekisterinpitäjänä on viranomainen. Tästä syystä lakia muutettaisiin siten, että tietojen luovuttaminen olisi viranomaisen lakisääteinen tehtävä, eikä suostumusta enää edellytettäisi. Ehdotuksen tietosuojavaikutukset olivat vähäiset. Esityksessä ehdotetaan lisäksi, että tietoverkkoon sijoitettavasta henkilörekisteristä tietoja voisi hakea ainoastaan yksittäisinä hakuina rajatuin hakukriteerein.

Ammattipätevyydet

Lainsäädäntöön perustuvat ammattipätevyysvaatimukset liittyvät perustuslain 18 §:n 1 momentin mukaiseen oikeuteen työn ja ammatin valinnan vapaudesta, minkä vuoksi ammattipätevyyttä koskevan sääntelyn on oltava tavallisen lain tasoista. Tästä syystä lakia eräistä asbestipurkutyötä koskevista vaatimuksista ja työturvallisuuslakia ehdotetaan nyt muutettavaksi siten, että eräiden työsuojelun tehtävien (asbestipurkutyöntekijä, eräät nosturinkuljettajat ja kansikoneen kuljettaja sekä rakennustyötä tekevä sukeltaja) ammattipätevyyden perusvaatimukset asetettaisiin lain tasolla. Kyse on niin kutsutuista säännellyistä ammateista. Yhteistä niille on, että tehtäviin liittyy työturvallisuuden kannalta erityisiä osaamisvaatimuksia. Silloin kun säännökset edellyttävät erityistä koulutuksella tai tutkinnolla osoitettua ammattipätevyyttä, työtä saa tehdä vain henkilö, joka täyttää vaadittavat pätevyysvaatimukset. Ehdotetut ammattipätevyysvaatimukset vastaavat pääasialliselta sisällöltään ja tarkoitukseltaan sitä, miten asiasta on säädetty voimassa olevissa valtioneuvoston asetuksen tasoisissa säädöksissä.

Samassa yhteydessä voimassa olevan työturvallisuuslain 14 §, jossa säädetään opetuksen ja ohjauksen lisäksi ammattipätevyyksistä, jaettaisiin kahdeksi pykäläksi.

Ehdotukset täyttävät ammatteja koskevan sääntelyn hyväksymistä edeltävästä suhteellisuusarvioinnista annetun valtioneuvoston asetuksen (376/2020) vaatimukset.

Valtioneuvoston asetuksilla on tarkoitus jatkossakin antaa tarkempia säännöksiä kyseisten tehtävien ammattipätevyysvaatimuksista. Ammatillisten tutkintojen perusteiden myöhemmin mahdollisesti muuttuessa, tarvittavat muutokset soveltuvien tutkintojen ja niiden osien nimikkeissä on mahdollista tehdä asetusta muuttamalla. Lakeihin lisättäisiin nyt tarvittavat täsmennetyt asetuksenantovaltuudet.

Voimassa olevassa lainsäädännössä ei säädetä täsmällisesti siitä, mikä viranomainen on toimivaltainen tunnustamaan edellä mainittujen tehtävien ammattipätevyyden, jos tutkinto on suoritettu toisessa EU- tai ETA jäsenvaltiossa. Periaatteena on, että ammattipätevyyden tunnustamisesta vastaavana viranomaisena toimii se ammatin sääntelystä vastaavan hallinnonalan viranomainen, jolla on riittävä asiantuntemus ammattitoiminnan sisällöstä. Nyt ehdotetaan, että tehtävä kuuluisi aluehallintovirastolle.

Eduskunta on hyväksynyt lainsäädännön uudesta lupa- ja valvontavirastosta ja se tulee voimaan 1.1.2026. Lupa- ja valvontavirastolle siirtyy aluehallintoviraston työsuojeluviranomaisen tehtävät. Nyt ehdotettuihin lakeihin tulisi tehdä eduskuntakäsittelyn aikana tarvittavat muutokset, joissa ”aluehallintovirasto”

korvattaisiin ”Lupa- ja valvontavirastolla” seuraavissa lainkohdissa: laki eräistä asbestipurkutyötä koskevista vaatimuksista 2 § 3 momentti ja työturvallisuuslain 14 a §:n 1 ja 4 momentti.

Rakennustyön turvallisuus

Työturvallisuuslain nojalla annettu valtioneuvoston asetus rakennustyön turvallisuudesta on tullut voimaan vuonna 2009. Sosiaali- ja terveysministeriö on selvittänyt rakennustyön turvallisuutta koskevan lainsäädännön ajantasaisuutta ja kehittämistarpeita. Sidosryhmiltä saadun palautteen perusteella muutosten tekeminen on osoittautunut tarpeelliseksi. Uudistettu rakennustyöasetus on tarkoitus antaa vuoden 2026 aikana. Rakennustyöasetuksen uudistaminen edellyttää eräiden työturvallisuuslakiin sisältyvien asetuksen antamista koskevien valtuutussäännösten tarkentamista ja tarvittavien uusien säännösten lisäämistä.

Työturvallisuuslain 52 §:ssä säädettäisiin rakennuttajan velvollisuudesta nimetä yhteiselle rakennustyömaalle turvallisuutta ja terveellisyyttä koskevaa suunnittelua ja toteutusta varten rakennushankkeen luonne ja vaativuus huomioon ottaen pätevä turvallisuuskoordinaattori. Ehdotus vastaisi sisällöltään nykyisin rakennustyöasetuksen 5 §:ssä turvallisuuskoordinaattorin nimeämisestä säädettyä ja se perustuu EU:n rakennustyödirektiiviin.

Työturvallisuuslain 57 §:n ehdotetaan lisättäväksi suunnittelijan velvollisuuksia koskeva valtuus asetuksen antamiseen. Suunnittelijoiden tehtävistä säädetään tarkemmin erityisesti rakennustyöasetuksessa.

Neuvotteleva virkamies Jarno Virtanen